نگاهی به مجموعه داستان «ماندن» در گفت‌وگوی «ایران» با مرتضی فرجی

قصه‌هایی درباره آدم‌هایی که دیگر نیستند

گفت وگو

گروه فرهنگی/ مجموعه داستان پیوسته «ماندن» نوشته مرتضی فرجی، فضایی تلخ و گس و در عین‌حال جذاب و دلنشین دارد. این تلخی حاصل یادآوری خاطرات و روزهای رفته، همراه با درهم‌آمیختگی خوشی و ناخوشی است. از جمله نکاتی که منتقدان ادبی درباره داستان‌های این کتاب گفته‌اند، این است که نویسنده در آنها از نوستالژی‌های تکراری کودکان دهه‌های پنجاه و شصت همچون توپ‌دولایه پرهیز کرده و در عوض به روی موضوعاتی متمرکز شده که برآمده از حس‌های واقعی اغلب‌مان هستند؛ حس‌هایی که شاید گاهی نامی هم برای آنها نداشته باشیم. با این حال نویسنده «ماندن» توانسته آنها را به تصویر بکشد. در گپ‌وگفت امروزمان با مرتضی فرجی، نکاتی را درباره مجموعه داستان «ماندن» که به همت انتشارات سوره مهر در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته، می‌خوانید.

با عنوان کتاب شروع کنیم، چرا «ماندن»؟ آن هم در شرایطی که همه قصه‌های این مجموعه درباره رفتن هستند!

بله، از همان قصه اول تا آخر، همه داستان‌ها درباره آدم‌هایی است که دیگر نیستند و رفته‌اند. اما قصه آخر سرنوشت پدر را روایت می‌کند و راوی، فرشی را که نذر امامزاده کرده می‌برد تا تحویل بدهد. آنجا زنی را می‌بیند که در طول داستان‌ها به او اشاره شده است. زن را دوست دارد و آنجاست که دیگر قصد ماندن می‌کند.

همان‌طور که خودتان هم گفتید جنس داستان آخر، متفاوت از همه قصه‌های این کتاب است؛ چرا؟

داستان‌های این مجموعه به‌هم پیوسته‌اند. راستش با داستان آخر دنبال جمع‌بندی بودم. با این حال شباهتی هم به قصه‌های قبلی دارد؛ اینکه صددرصد مستقل نیست و ماجرای آن وابسته به باقی داستان‌هاست. این مجموعه ابتدا عنوان و البته پایان دیگری داشت؛ کتاب که رفت برای کارشناسی چاپ، گفتند اسمش خوب نیست و درباره پایان‌بندی‌اش هم اتفاق‌نظر وجود نداشت. قرار شد پایان کتاب به امامزاده‌ای برسد که در داستان عمونجف به آن اشاره شده است. گفتند ماجرا طوری جمع‌بندی شود که ماندگاری‌اش در ذهن خواننده بیشتر شود، به شکلی که پدر تأثیر خود را در زندگی پسر بگذارد و پسر هم تنها روایت‌کننده نباشد. هرچند این‌طور نیست که با این تغییرات موافق نبوده باشم؛ خودم هم بدم نیامد. اتفاقاً داستان آخر خیلی هم احساسی‌تر از آب درآمد و حتی می‌توان گفت که از المان‌های زندگی واقعی خودم هم در آن استفاده کرده‌ام.

چرا اغلب داستان‌های این مجموعه در دهه شصت رخ می‌دهند؟

راستش نوشتن این مجموعه به من پیشنهاد شد، قصد نوشتن چنین داستان‌هایی را نداشتم. پیش‌تر کار مستندنگاری کرده بودم و وقتی قرار به آغاز این مجموعه شد، از همان تجربه بهره گرفتم. مستندی که از تجربه ساخت آن برای این مجموعه داستان بهره گرفتم به دهه‌های پنجاه تا هفتاد بازمی‌گشت و درباره پسری بود که راوی خاطرات شغل پدرش است. بنابر همان پیش‌زمینه‌های فکری سراغ موضوعی رفتم که کتاب پیرامون آن شکل گرفته و دنبال آدم‌هایی گشتم که دیگر نیستند. بعد از آن هم ناخودآگاه قصه‌ها به سمت فضایی رفت که در کتاب می‌خوانید. با این حال همان‌طور که اشاره کردید، بن‌مایه اغلب اینها به اتفاقات دهه شصت بازمی‌گردد، حس ما دهه‌شصتی‌ها عمدتاً بین دوری و حسرت و فقدان می‌چرخد، بین چیزهایی که در دسترس تو بوده و حالا نداری و زندگی که باید در آن دوران می‌کردی و نکردی. البته این حس خودم است، حسی که شاید فقط من و آنهایی که کودکی‌شان در این دهه سپری شده، درکش کنند؛ خاطراتی از سال‌های جنگ. کسانی که دهه پنجاه و شصت به دنیا آمده‌اند، استرس و اضطراب حاصل از آن دوران را تجربه کرده‌اند و در خاطرشان هست که بنابر شرایط حاکم بر آن دوران به راحتی نمی‌توانستند علایق خود را ابراز کنند. این است که ته دلشان ناخودآگاه حسرتی نسبت به آن دوران از زندگی خودشان دارند و وقتی سن و سالی از آنان می‌گذرد، این حس سرباز می‌کند و از آن می‌گویند و حرف می‌زنند. حسی درباره چیزهایی که زندگی‌شان نکرده‌ایم و در اعماق وجودمان حبس شده و کاری هم نمی‌شود کرد.

> پیش‌تر کار مستندنگاری کرده بودم و وقتی قرار به نوشتن این مجموعه شد، از همان تجربه قبلی‌ام بهره گرفتم. مستندی که از تجربه ساخت آن بهره گرفتم، به دهه‌های پنجاه تا هفتاد بازمی‌گشت و درباره پسری بود که راوی خاطرات شغل پدرش است. بنابر همان پیش‌زمینه‌های فکری سراغ موضوعی رفتم که کتاب پیرامون آن شکل گرفته و دنبال آدم‌هایی گشتم که دیگر نیستند

طبق آنچه در مقدمه کتاب آمده و خودتان هم گفتید «ماندن» یک کار سفارشی برای اقلیم همدان است. با این حال حاصل کار طوری از آب درآمده که شبیه کتاب‌های سفارشی نیست. بهتر نبود اشاره‌ای به چرایی تألیف آن نمی‌کردید تا تأثیر منفی بر ذهن مخاطب نگذارد؟

خب حاصل هر پیشنهادی که قرار نیست کتاب بدی شود، به‌خصوص که سفارشی‌نویسی در همه دنیا هست. اتفاقاً این روال گاهی بهانه تألیف آثار شاخص و ماندگاری شده است. پیشنهادی که در مقدمه به آن اشاره کردم تنها در حکم یک موتور محرک بود و در نهایت من داستان‌های خودم و فضایی را که می‌خواستم به تصویر کشیدم و نوشتم. برخلاف تصوری که از کتاب‌های سفارشی می‌رود من در تمام مراحل آزادی عمل داشتم؛ البته به‌جز نام کتاب که «نماندن» بود و با تغییر پایان‌بندی به «ماندن» تغییر پیدا کرد. در آن قسمت هم وقتی پیشنهاد اعمال تغییر در پایان‌بندی از نظر کارشناس مطرح شد، من خودم هم به این نتیجه رسیدم که تغییرات خوبی است، فکر کردم داستان آخر، جمع‌بندی کل قصه‌های کتاب باشد که راوی خودش راه به جایی ببرد، در کنار بقیه قصه‌ها و منفعل نباشد و به نقطه‌ای برسد که نتیجه‌اش همان تغییر نام کتاب شود.

درباره اثرگذاری تجربه‌های زیسته خودتان در تألیف این مجموعه گفتید؛ با این حساب چه میزان از کتاب برآمده از زندگی واقعی است؟

راستش حدود ۵۰ درصد داستان‌های این کتاب حاصل تجربه‌های زیسته خودم است و مابقی هم حاصل تحقیقاتی که انجام داده‌ام و برآمده از اتفاقات واقعی. در این بین داستان آخر بیشترین شباهت را به زندگی واقعی‌ام دارد. در داستان مادربزرگ و ماجرای انتقال قبرستان و مرگ مادربزرگ، می‌توان گفت برگرفته از زندگی واقعی خودم است اما نه به این شکل که در قصه آمده و فقط رگه‌هایی از تجربه‌های شخصی است که با تخیل و... هم درآمیخته. ماجرای مدال هم واقعی است و برای یکی از نزدیکان رخ داده و من هنوز آن مدال را دارم. ماجرای عمو نجف هم مربوط به شهر است و اتفاقی واقعی و هنوز جای اشیای به سرقت رفته خالی است. البته اینها مواردی است که تا کتاب را نخوانده باشید متوجه حرف‌های من نمی‌شوید.

معرفی شهر و گویش و آداب و رسوم همدان طوری در روند داستان‌ها انجام شده که چندان محسوس نیست و به جای آنها ماجراهای جن و پری و آل است که از قلب داستان‌ها بیرون زده! به نظر می‌رسد به داستان‌های دم‌دستی که همه ما شنیده‌ایم، اکتفا کرده‌اید!

هدفم این نبود که سراغ جن و پری بروم. داستان محبوبه‌بانو که در آن به این موارد خرافی اشاره می‌شود، دوتکه است؛ یکی روایت باباست و یکی روایت خود راوی. راوی در گرفتاری‌اش به سختی به خیال و رؤیا پناه می‌برد. وقتی تحمل واقعیت سخت می‌شود، می‌خواهد خودش را دور کند و با ارتباط دادن ماجرای مرگ مادرش به آن ماجراها یک‌جورهایی به دنبال قبول نکردن مرگش است. راوی نمی‌خواهد حقیقت آنچه را بر مادرش می‌رود، بپذیرد و دل می‌دهد به حرف‌هایی که از مادر و مادربزرگ شنیده است. او اصلاً نمی‌خواهد قبول کند که حال مادرش در نتیجه آن‌همه غم و رنجی است که متحمل شده. برای همین تنها جزئیات چیزهایی را گفتم که او در کودکی شنیده و حالا می‌خواهد خودش را با آن حرف‌ها قانع کند.

شخصیت «بابا» که در کتاب به تصویر کشیده‌اید، مردی است که در جامعه سنتی ایران، بویژه در نسل‌های قبل مصادیق زیادی دارد. چرا این کاراکتر ملموس‌تر از دیگر شخصیت‌های داستان‌ها درآمده؟

شاید به این دلیل که بیش از هم‌نسلان، خودم با پیرمرد و پیرزن‌های این شکلی زندگی کرده‌ام. برای همین درک شکل رفتاری این قشر برای من راحت است. مجموعه داستان دیگری هم دارم که نوع مواجهه راوی با یکسری پیرمرد و پیرزن است. بگذارید صحبت درباره آن را به وقت دیگری موکول کنیم؛ وقتی کتاب منتشر شد.

برش

«ماندن» مجموعه داستانی با هفت داستان اقلیمی مستقل و در عین حال مرتبط است. در بخشی از این کتاب آمده: «مادرم از یک روزی خودش خواست که بقچه خاطره‌هایش را یک جایی زیرِ درخت زردآلوی حیاط چال کند و پابرهنه بیاید و بنشیند درست وسط ایوان فراموشی. از یک روزی به بعد دلش خواست آقام را کلاً به‌جا نیاورد و من را به‌کل انکار کند. به‌آشپزی که توی خونش بود، پُشت کند و قیمه لوبیادار بپزد و قرمه شیرین. از یک روزی به بعد دلش خواست جوراب‌ها را گوله کند توی قوطی چای خشک و چای خشک‌ها را بریزد توی خاک باغچه و هر روز آبشان بدهد که لابد درخت چای سبز شود. انگاری از جایگاه خانمی خانه خودش را کنار کشیده بود و داشت خودش را آماده می‌کرد. انگاری می‌دانست همه‌چیز را و با این کارهایش می‌خواست رفتن خودش را ساده‌تر کند یا غمِ رفتنش، دیگر روی دل کسی سنگینی نکند.»

آگهی فراخوان عمومی شناسایی
نوبت اول
شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات طراحی، تولید و اجرای سیستم‌های قفسه‌بندی جهت انبار محصول شرکت پلیمر آریاساسول
شرکت پلیمر آریاساسول
ARYA SASOL POLYMER COMPANY
شرکت پلیمر آریاساسول در نظر دارد جهت تکمیل بانک اطلاعاتی پیمانکاران خود، از طریق فراخوان عمومی اقدام به شناسایی شرکت‌های واجد شرایط و صاحب صلاحیت در زمینه ارائه خدمات طراحی تولید و اجرای سیستم‌های قفسه‌بندی انبار محصول خود نماید. به همین منظور از تمامی شرکت‌های دارای تجربه در این زمینه دعوت می‌گردد در صورت تمایل به همکاری حداکثر ظرف مدت ۲ هفته از انتشار این آگهی نسبت به ارسال رزومه و سوابق اجرایی (حداقل سه سال گذشته) با درج موضوع فراخوان در عنوان ایمیل به آدرس Sourcing@aryasasol.com اقدام نمایند.
(توجه فرمایید که حجم ایمیل از ده مگابایت تجاوز ننماید.)
الزامات لازم جهت شرکت در مناقصه به‌شرح ذیل می‌باشد:
• دارا بودن پروانه بهره‌برداری تولید در زمینه سیستم‌های قفسه‌بندی
• قابلیت تولید سیستم‌های مختلف قفسه‌بندی همراه با ملحقات تکمیلی مورد نیاز
• امکان طراحی و ساخت طرح‌های جدید قفسه‌بندی مطابق نیاز کارفرما
• قابلیت نصب تخصصی و ارائه خدمات پس از فروش
• تضمین گارانتی محصولات به لحاظ فنی و کیفی
جهت کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۲۱۸۵۹۲۲۷۵۲
و یا شماره موبایل ۰۹۱۲۰۷۵۷۱۸۵ (آقای به نیا) تماس حاصل نمایید.
• لازم به توضیح است اعلام آمادگی هیچ‌گونه حقی را برای متقاضیان جهت ورود به لیست پیمانکاران مورد تأیید این شرکت ایجاد نخواهد کرد و تصمیم‌گیری نهایی درخصوص ورود متقاضی به لیست پیمانکاران مجاز شرکت پس از دریافت مستندات ارزیابی کیفی و کسب حداقل امتیاز می‌باشد.
واحد توسعه منابع خرید شرکت پلیمر آریاساسول

بانک ملت
bank mellat
آگهی مزایده عمومی
شماره ۱۴۰۲/۳۲۳
الف) مزایده‌گزار: بانک ملت
ب) موضوع مزایده:
فروش تعداد یک عدد قرقره کابل صنعتی فوق سنگین با ۲۰٪ زیر قیمت پایه کارشناسی به مبلغ ۸۰ ، ۷۰۲ ، ۴۰۰ ، ۰۰۰ ریال به صورت (۲۰٪) نقد و الباقی اقساط (حداکثر ۳۶ ماه)
ج) سپرده شرکت در مزایده: مبلغ ۴ ، ۰۳۵ ، ۱۲۰ ، ۰۰۰ ریال به‌صورت ضمانت‌نامه بانکی (غیر از بانک ملت) و یا چک بانکی/بین‌بانکی غیر از چک عادی مشتریان و یا فیش واریز سپرده نقدی مبلغ فوق به حساب جاری جام به‌شماره ۲۰۲۴۰۱۳۵۹۵ به شناسه واریز ۱۴۰۲۱۷۵۰۰۳۰۳۲۲۹۶۴ (قابل پرداخت در کلیه شعب بانک ملت)
د) مدارک مورد نیاز جهت دریافت اسناد مزایده: ارائه معرفی‌نامه و فیش ۱ ، ۰۰۰ ، ۰۰۰ ریالی واریزی به‌حساب جاری جام شماره ۲۰۲۴۰۱۰۲۶۵ با شناسه ۱۴۰۲۱۷۵۰۰۳۰۳۲۳۲۰۴ قابل پرداخت در کلیه شعب بانک ملت
هـ) محل دریافت اسناد مزایده: تهران- خیابان طالقانی- مقابل ساختمان وزارت نفت- ساختمان شماره ۳۸۰- طبقه ششم- واحد معاملات و قراردادها - شماره تماس: ۶۴۸۲۱۰۵۰-۶۴۸۲۱۰۸۴
جدول زمانی انجام مزایده
آغاز توزیع اسناد مزایده | از ساعت ۸:۰۰ صبح مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۷
مهلت ارسال مدارک مزایده | تا پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۱
تاریخ بازگشایی پاکت‌ها | رأس ساعت ۸:۱۵ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۲
اداره کل تدارکات واحد معاملات و قراردادها

آگهی مناقصه عمومی
نوبت دوم
• مناقصه‌گزار: قرارگاه سازندگی خاتم الانبیا(ص) هلدینگ تخصصی دریایی واحد اجرایی مؤسسه عمران ساحل (پروژه تجهیز و تغییر کاربری اسکله‌های بندر پتروشیمی پارس)
• موضوع مناقصه: تهیه Shop Drawing، اجرای صحیح و کامل عملیات ساخت تیرورق پیش‌ساخته با ضخامت ۲۸ میلیمتر استراکچر فلزی کنترل روم اسکله ۶ تراز ۸ ، ۸۵ (برشکاری، سوراخکاری، مونتاژ، جوشکاری و...) به حجم تقریبی ۷۴ تن به همراه بسته‌بندی، بارگیری، حمل و تخلیه تا کارگاه پروژه بندر پتروشیمی پارس (محل نصب) و تحویل به کارفرما و کارفرمای اصلی و اخذ تأییدیه آن‌ها (تهیه ورق ۲۸ میلیمتر برعهده کارفرما می‌باشد.)
• مهلت شرکت در مناقصه: از تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۷ لغایت ۱۴۰۲/۰۵/۱۲
• تاریخ تحویل پاکت‌ها: ۱۴۰۲/۰۵/۱۳
• این مؤسسه در رد کردن و یا قبول کردن پیشنهاد مختار است.
• سایر اطلاعات و جزئیات مربوط در اسناد مناقصه درج شده است.
• ضمناً هزینه چاپ یک نوبت آگهی برعهده برنده مناقصه می‌باشد.
• آدرس جهت دریافت و تسلیم اسناد مناقصه:
بوشهر: شهرستان عسلویه منطقه اقتصادی پارس جنوبی، بندر پتروشیمی پارس، مؤسسه عمران ساحل، مدیریت امور قراردادها
تلفن تماس: ۰۹۱۷۹۸۸۵۰۵۸-۰۹۹۲۰۰۲۰۵۱۵
تهران: سه‌راه تهرانپارس، بزرگراه شهید عباس دوران (اسبدوانی)، میدان شهید مهتدی (میدان تره‌بار پیروزی)، نیروی دریایی سپاه، مؤسسه عمران ساحل، طبقه دوم، مدیریت امور قراردادها
تلفن تماس: ۰۹۱۲۳۲۱۵۴۷۴

آگهی فراخوان عمومی شناسایی
نوبت اول
شرکت‌های تولیدکننده و تأمین‌کننده UPS صنعتی - شرکت پلیمر آریاساسول
شرکت پلیمر آریاساسول
ARYA SASOL POLYMER COMPANY
شرکت پلیمر آریاساسول در نظر دارد از طریق فراخوان عمومی اقدام به شناسایی شرکت‌های تولیدکننده و تأمین‌کننده منبع تغذیه بدون توقف صنعتی (Industrial UPS) با شرح مشخصات فنی زیر نماید:
Standards: IEC62049 / IEC60227 / EN50288
Reliability: RIL4
Power: more than 120KVA
Efficiency: more than 95%
Type: Modular
Battery type: NiCd
Topology: Double conversion redundant
Communication protocol: Modbus / TCP IP
به همین منظور از تمامی شرکت‌های دارای سابقه سه مورد نصب تجهیز مشابه در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی طی پنج سال گذشته می‌باشند، دعوت می‌گردد در صورت تمایل به همکاری حداکثر ظرف مدت یک هفته از انتشار این آگهی نسبت به ارسال رزومه و سوابق اجرایی (پنج سال گذشته)، گواهی حسن انجام کار از کارفرمایان قبلی و مشخصات محصول پیشنهادی با درج موضوع فراخوان در عنوان ایمیل به آدرس Sourcing@aryasasol.com اقدام نمایند. (توجه فرمایید که حجم ایمیل از ده مگابایت تجاوز ننماید و در غیر این صورت اطلاعات طی چند ایمیل جداگانه ارسال گردد.)
جهت کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۲۱۸۵۹۲۲۸۰۴
و یا شماره موبایل ۰۹۳۹۲۷۸۹۹۸۸ (خانم رجبی) تماس حاصل نمایید.
• لازم به توضیح است اعلام آمادگی هیچ‌گونه حقی را برای متقاضیان جهت ورود به لیست تأمین‌کنندگان مورد تأیید این شرکت ایجاد نخواهد کرد و تصمیم‌گیری نهایی درخصوص ورود متقاضی به لیست تأمین‌کنندگان مجاز و حضور در مناقصات شرکت پس از دریافت مستندات ارزیابی کیفی و کسب حداقل امتیاز می‌باشد.
واحد توسعه منابع خرید شرکت پلیمر آریاساسول

تمدید مهلت ثبت‌نام در فراخوان به‌کارگیری نیروی قراردادی شرکت معدنی و صنعتی گل گهر (فراخوان ۴)
شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر در نظر دارد جهت تکمیل نیروی انسانی موردنیاز خود از بین داوطلبان مرد/زن به‌صورت قراردادی مطابق جداول منتشره، از طریق برگزاری آزمون کتبی، مصاحبه تخصصی و روان‌شناختی اقدام به جذب نیرو نمایند.
افرادی که متقاضی حضور در آزمون می‌باشند، در مهلت تمدید شده ثبت‌نام، می‌توانند برای ثبت‌نام تا تاریخ ۱۰ مردادماه ۱۴۰۲ به آدرس اینترنتی geg.ir مراجعه نموده؛ پس از مطالعه دقیق جداول و مفاد آگهی و با توجه به شرایط ذکر شده نسبت به ثبت‌نام اقدام نمایند.
روابط عمومی و امور بین‌الملل شرکت معدنی و صنعتی گل گهر

فراخوان شناسایی مشاور برای تهیه طرح‌های مطالعات شهری
۱۴۰۲-۴۱۱
• نوبت اول: ۱۴۰۲/۵/۷ • نوبت دوم: ۱۴۰۲/۵/۱۰
شهرداری شیراز در نظر دارد نسبت به تهیه "طرح مطالعاتی ساماندهی مراکز عرضه خدمات سازمان ساماندهی مشاغل شهری و فرآورده‌های کشاورزی" براساس درخواست پیشنهاد (RFP) منتشر شده در وبسایت organizing.shiraz.ir اقدام نماید.
لذا از مؤسسات تحقیقاتی و مراکز دانشگاهی مشمول تصویب‌نامه شماره ۲۳۷۳۹۵/ت۴۲۹۸۶هـ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۲ هیأت وزیران و همچنین شرکت‌های مهندسین مشاور دارای گواهی‌نامه صلاحیت خدمات مشاوره از سازمان برنامه و بودجه کشور با حداقل پایه دو در تخصص شهرسازی دعوت به‌عمل می‌آید پیشنهادهای خود را با توجه به رئوس شرح خدمات و سایر جزئیات مندرج در هر درخواست پیشنهاد، تهیه نموده و حداکثر تا ساعت ۱۵:۳۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۷ به دبیرخانه سازمان ساماندهی مشاغل شهری و فرآورده‌های کشاورزی به نشانی شیراز، میدان ولی‌عصر (عج)، بلوار مدرس، کوچه ۶۳، فرعی ۶۳/۱، کدپستی ۷۱۵۴۶۴۶۷۱۳ تحویل نمایند.
پیشنهاددهندگان می‌توانند در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۷۱۳۷۲۵۰۷۵۴ داخلی ۲۳۹ تماس حاصل نمایند.
اداره کل ارتباطات و امور بین‌الملل شهرداری شیراز